

Nytt om gammalt 1979
Glomdalsmuseet. Årbok

«Uden aand er livet ingen ting» —

Helge Væringsaasens boksamling

Av Arne Moe

I Elverum ble høsten 1977 det store privatbiblioteket etter skogeieren Helge Væringsaasen flyttet til nye og tidsmessige lokaler på Glomdalsmuseet. Dermed har samlinga fått sin endelige plassering etter mange års midlertidig oppbevaring på forskjellige steder i Elverum. Det er ei stor og interessant boksamling på ca 60.000 bind Glomdalsmuseet nå har overtatt. Like merkelig og interessant er mannen som samlet bøkene. Jeg tror det er viktig å vite hva Væringsaasen sto for av interesser og holdninger fordi det forteller oss samtidig mye om hva slags litteratur vi kan vente å finne her.

Helge Væringsaasen 1836—1917

Væringsaasens far opparbeidet seg en solid formue, og sønnen ble født som millionær og eneste arving. Han økte sin rikdom og var all sin dag en meget velstående skogeier. På bakgrunn av datidens konservative skogeiermiljø er det merkelig av Væringsaasen ble en forkjemper for folkeopplysning, målsak og Venstrepolitikk. Også i ytre livsførsel gikk han sine egne veier, og mange så på ham som litt av en einstøing. Tidlig kom han i kontakt med folkehøyskolefolk, bl. a. Grundtvig. Han var sjøl elev ved Sagatun, den første folkehøyskolen i Norge. Hans politiske og kulturelle interesser

brakte ham i kontakt med mange kjente personligheter i samtiden. Vennskapet med Bjørnson varte livet ut. Politisk holdt han seg til det «rene Venstre». Som glødende nasjonalist var han for oppløsning av unionen med Sverige. Da det truet med krig i 1905, meldte han seg som grensevakt på Terningmoen militærleir. Han var da 69 år gammel. Han stemte nei til kongedømmet, for han var en like glødende republikaner.

Trass i all rikdom levde Væringsaasen svært nøysomt. Han var avholdsmann, ikke-røyker og vegetarianer. Noe liv i sus og dus var han aldri interessert i. I en av notisbøkene sine har han en gang skrevet på permen: «Lykke og Rigdom forpligter ligeoverfor Samfund og Medmenneske». Væringsaasen følte formuen som en forpliktelse, og han tok konsekvensen av dette. Han støttet gjerne saker han brant for økonomisk, og han brant for mye. I tillegg til det som er nevnt, fikk han startet arbeider- og spareforeninger i Elverum. Folkehøyskolen her ble også finansiert av ham.

Samlertrang hadde Væringsaasen alltid. Allerede i 18 års alderen fikk han idéen til sitt eget «Alfarheim museum», som skulle stå på eiendommen hans «Korsbakken». Hele sitt liv var han en ivrig samler av bøker, antikviteter og bildende kunst.

Boksamleren Helge Væringsaasen

Det går mange historier om Væringsaasen som boksamler. Det fortelles at det kom hele jernbanevogner til Elverum fullastet med bøker, og at han kjøpte bøker etter meterpris. Derfor har det vært en utbredt oppfatning at Væringsaasen ikke hadde noen oversikt over alt han kjøpte, og at samlinga fikk et tilfeldig preg.

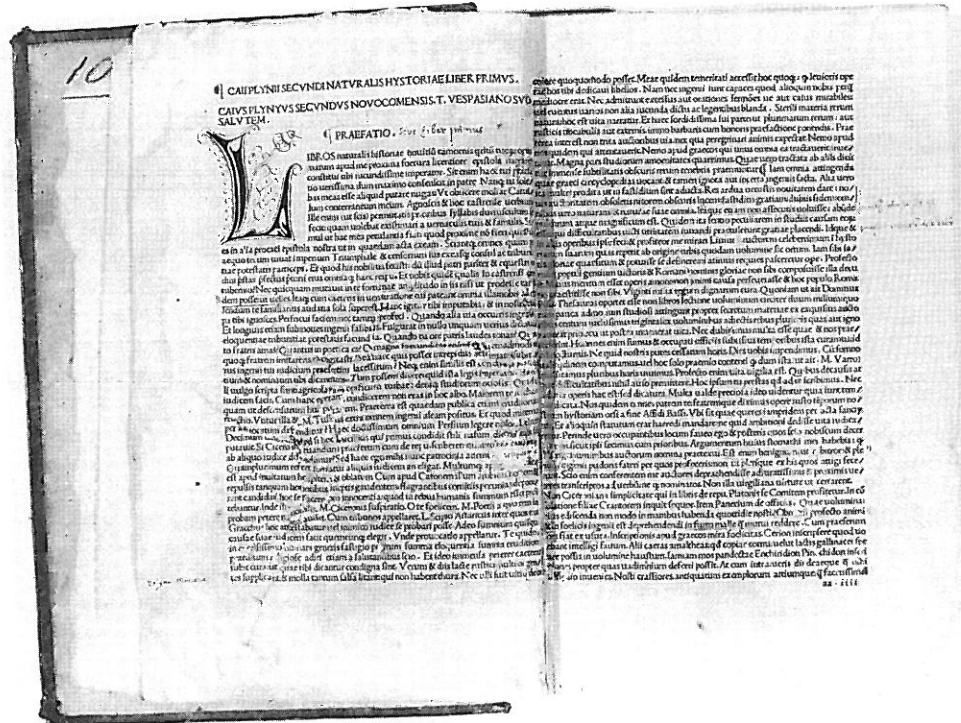
Saken er at Væringsaasen sjøl var en ulært mann, men han hadde gode kontakter i de største antikvariatene i Norden. Han ga beskjed om hvilke fagområder han var interessert i, og fagfolk plukket ut litteratur for ham. På samme måte hadde han egne kommisjonærer til stede ved bokauksjoner, men ofte troppet han opp sjøl også og bød på det han ville ha. «Enhver der besøgte kjøbenhavnske Antikvitets- og Bogauktioner, hilste med et Genkendelsen Nik hans kridhvite Profethoved, naar det under Auktionen kom til Syne i Nærheden af Auktionarius», skrev Politiken etter hans død.

En historie om Væringsaasen forteller at han markerte sine interesser med streker i auksjonskatalogen. En strek betydde at kommisjonæren kunne by, to at han kunne følge, tre at han kunne gå høyt i bud og fire streker at Væringsaasen ville ha boka uansett pris. Opplysningen virker mer enn tvilsom, og i de av Væringsaasens kataloger som ennå fins i samlinga, har jeg aldri sett dette systemet brukt. Den som sterkest har bidratt til å avlive mytene om Væringsaasen som boksamler er Øyvind Anker. Han har bl. a. undersøkt auksjonskatalogene fra 1884 hos bokhandlerne Lyng og Hee i København. Den gang ble biblioteket etter professor Sven Grundtvig solgt. Undersøkelsen viser at Væringsaasens bud langt fra var tilfeldige. Særlig innenfor nordisk språkvitenskap, nordisk litteratur og litteraturhistorie, kunsthistorie og arkeologi, historie, pedagogikk, bibliografi og teologisk littera-

tur satt budene fra Væringsaasen tett. Når det dreide seg om mer spesielle emner bød han ikke. Anker påviser at Væringsaasen ikke kjøpte i blinde, men at kommisjonæren skaffet ham det han bad om innenfor hans interesseområder. Om jernbanelastene med bøker mener Anker at det lå praktiske og økonomiske motiver bak. Det var greiere å samle opp i større partier før de ble sendt til Elverum. Anker konkluderer: «Denne innkjøpsmåten og det faktum at Væringsaasen i de siste årtiene av sitt liv ikke engang rådde med å pakke ut, stille opp og skaffe plass til sine bokskatter, danner grunnlaget for en oppfatning av boksamleren Væringsaasen og hans boksamling som neppe er riktig. Myten om bøker i kassevis, det vil si: kritisk opphopning av bøker, har i mer enn 40 år etter hans død stått hindrende i veien for en riktigere vurdering, både av boksamleren Væringsaasen og boksamlingen hans» (Anker, Ø. Helge Væringsaasen 1836—1917 og hans boksamling i Elvarheim. PM 1969. s 2).

Formålet med boksamlinga

Det var flere motiver som drev Væringsaasen til å samle bøker. Som tidligere nevnt hadde han sterk samlerlyst, og det var som en hobby det hele begynte. Etterhvert som folkeopplysningsidéene preget ham, fikk han sikkert også et annet perspektiv på sin samlervirk-somhet. I en annen av notisbøkene hans finner vi nok en liten setning som er betegnende: «Uden Aand er Livet ingen Ting». Om dette er hans egen formulering eller et sitat vites ikke. Likevel tror jeg disse ordene er svært dekkende for samlervirk-somheten. De rommer mye av hans livsfilosofi, og er i tråd med folkeopplysningsideologien. Veien til «Aand» går gjennom kunnskap, og veien til kunnskap gjennom bøker. Væringsaasen hadde en peda-

Eldeste trykte boka i samlinga, Plinius' «Historia Naturalis», Venezia 1483.

Plinius's «Historia Naturalis» published in Venice in 1483. It is the oldest printed book in the collection.

gogisk hensikt med bøkene sine, biblioteket skulle bli en kilde til kunnskap og «Aand» for alle dem som bodde i Elverum. Likevel er ikke dette ei vanlig folkeboksamling. Samleren Væringsaasen fornektet seg ikke, og her fins lite med folkeopplysning å gjøre. Væringsaasen var også ute etter å gjøre kupp. F. eks. kunne han by på uspesifiserte pakker med titler som «Samling af trykte danske Lejlighedssange og Viser» og «Politiske Smaaskrifter vedk. Skandinavismen». I dag er slike ting spennende innslag i samlinga. Litt rart er det at han aldri gjorde noe særlig forsøk på å gjøre bøkene allment tilgjengelig mens han levde. Som

den folkeopplysningsmann han var kunne man kanskje ha ventet det, men biblioteket testamenterte han til kommunen først på dødsleiet. Ordning og klassifisering av bøkene brydde han seg ikke om. Det skulle han gjøre sjøl, sa han. Et håpløst foretagende, han rakk jo ikke en gang å pakke ut alle bøkene sine på slutten. I Alfheim museum der biblioteket sto, slapp han bare inn utvalgte personer. I tårnet på Korsbakken sov bøkene sin Tornerosesøvn. Men han innredet et lite leserom, og han var slett ikke uvillig til å låne bøker til den som bad om det, men noen allmenne kilde til «Aand» ble ikke samlinga så lenge Væringsaasen levde.

Emnemessig omfang

Biblioteket er idag ordnet etter Dewey klassifikasjon. Tallmessig er de overlegent største gruppene 000, 300, 600 og 900. Minst er 100, 400 og 500. I tillegg fins et betydelig samling skjønnlitteratur. Videre er det mange musikalier, flere tusen danske leilighetstrykk og skillingsviser, ei småtrykksamling konsentrert om emner innen samfunnsvitenskap og anvendt vitenskap, flere hundre trykte og utrykte kart og ei stor samling av bilder. Endelig har vi alle de sjeldne bøkene som dels er spredt i systemet og dels er skilt ut som egen samling. Størsteparten av bøkene er fra siste halvdel av 1800. Etter 1900 er det lite, Væringsaasen var da gammel og samlet ikke så ivrig som før. Relativt mange bøker er tidlige 1700-talls trykk eller enda eldre. Det er vanskelig å gi noe tall: 300—500 bøker; kanskje mer. Eldste manuskript: «The study of wisdom» er fra ca. 1100, og er skrevet av engelske munk. Dette skriftet er enestående i sitt slag i Norge. Eldste trykte verk er Naturhistorie av Plinius fra 1483.

Jeg skal i det følgende gi en nærmere karakteristikk av de mest interessante faggruppene, og belyse dem med endel eksempler. Det er sjølsagt umulig å gi et fullstendig bilde av et så stort bibliotek, og andre bibliotekarer ville kanskje trukket fram helt andre eksempler enn det jeg har gjort.

Av generelle verker fins endel bibliografi og mange tidsskrift- og avisår-ganger. Det er lite utenlandske aviser bortsett fra Danmark, der de mest komplette er: Dagbladet 1863—91, Dansk Folketidende 1865—73 og Fædrelandet 1840—81. Av norske hovedstadsaviser kan nevnes: Aftenbladet 1855—81, Den Constitutionelle 1836—46, Dagbladet 1879—86 og Morgenbladet 1819—73. Av lokalaviser fins noen uinnbundne årganger av Hamar Stiftstidende, Oplandenes avis og Østerdølen. Det er naturlig at Væringsaa-

sen var interessert i en avis som Dølen, og denne er da også nesten helt komplett.

Filosofigruppen er ikke så stor, men det er mange av Grundtvigs og Kierkegaards skrifter. Eldre norske filosofer er godt representert.

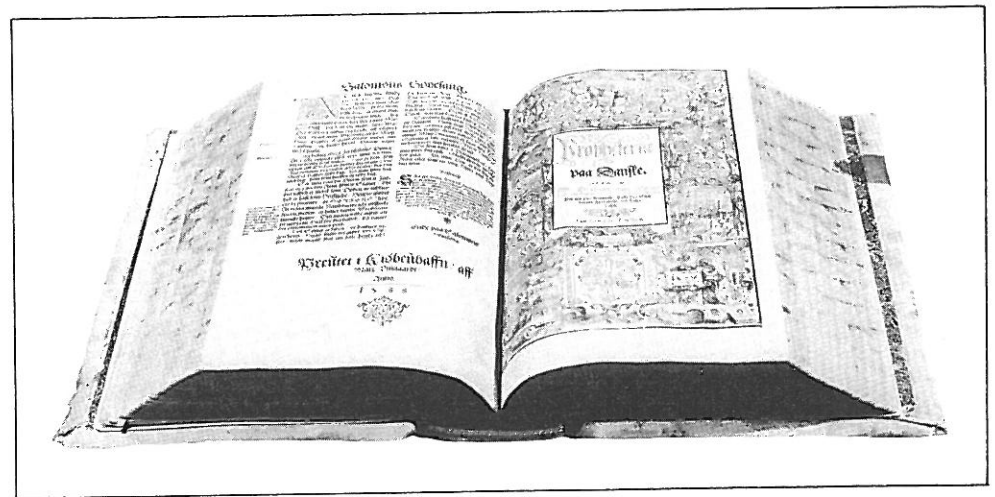
Teologien domineres av ei rik bibelsamling i mange utgaver og språkdrakter. Likeledes er gruppen av kristelige sanger og salmer svært fyldig. Ellers er troslære og oppbyggelig litteratur representert, men det er lite kirkehistorie og litteratur om andre trossamfunn.

Innen samfunnsvitenskap er alle undergrupper bra dekket, og det er vanskelig å trekke fram noen spesielle. Innen jus fins mange gamle nordiske lovsamlinger. Det er mange eventyr- og sagnutgaver, og det bør også nevnes at det er relativt mye av forrige århundres kvinnesakslitteratur.

Filologi er konsentrert om nordiske språk, mens naturvitenskap virker nok så planløst og lite utbygd. Anvendt vitenskap er derimot ei stor gruppe. Her dominerer medisin og landbruk. Innen kunst er det mange verdifulle verker sjøl om antall bøker ikke er så stort. Innen arkitektur, skulptur og kunsthåndverk er tallrike billedsamlinger. Flere av de numismatiske verkene er trolig sjeldne. Væringsaasen var en ivrig myntsamler, og dette var et av hans særlige interesseområder.

Litteraturhistorie er rikt representert innen nordisk litteratur, med hovedvekt på den danske.

Innen historie er det igjen konsentrasjon omkring europeisk historie generelt og norsk/nordisk topografi og historie spesielt. Reiseskildringer er det svært mye av. Væringsaasen gjennomførte ei «pilegrimsferd» til Palestina og Egypt vinteren 1908—09, men det er tydelig at han lenge var interessert i fjerne himmelstrøk. Her fins reiseskildringer fra hele verden, men reiser i Norge er sjølsagt også med-

Den andre danske bibelutgaven, trykt i København 1588/89, også kalt Frederik II's Bibel.

The second Danish edition of the Bible, printed in Copenhagen in 1588—89. This edition is also known as Frederick II's Bible.

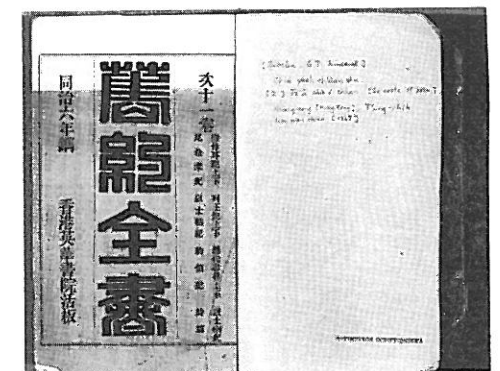
Den topografiske litteraturen er for en stor del meget interessant. Noen verker er trykt før 1800. Erik Pontoppidans kjente verker: Det første Forsøg paa Norges Naturlige Historie, Kbh 1752 og Den Danske Atlas, Kbh 1763—81, er begge førsteutgaver. Den norske Turistforenings årbøker er komplett fra begynnelsen og Topografisk Journal for Norge fins for årene 1792—1808.

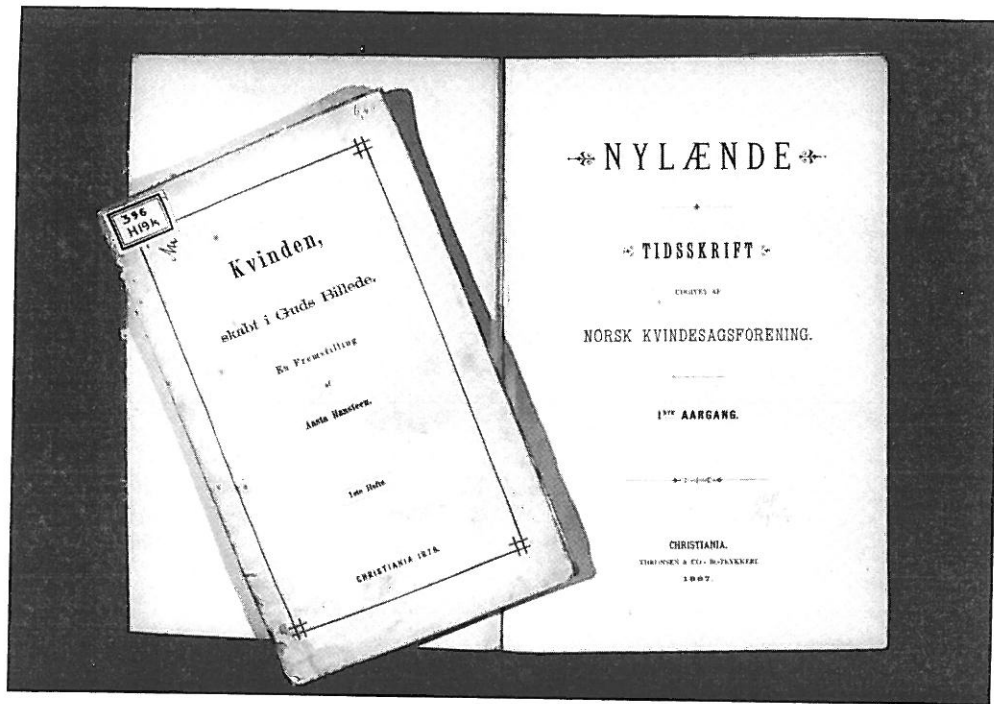
Kildeskrifter er det flere av. Jeg vil nevne: Diplomatarium Norvegicum, Norske Rigsregistranter og P. A. Munch: Historisk-geografisk Beskrivelse over Kongeriget Norge i Middelalderen, Moss 1849. Den gangen Væringsaasen kjøpte Diplomatariet kostet det 400 kr, i dag er det vel umulig å skaffe. I biblioteket fins ellers 12 forskjellige utgaver av Snorres kongesagaer. Den eldste er utgitt av G. Peder Claussøn i 1633. Til slutt vil jeg nevne at innenfor historie utgjør biografi også ei betydelig og stor gruppe.

Dansk skjønnlitteratur dominerer, men norsk, svensk og oversatt skjønnlitteratur er også godt representert. Her står førsteutgavene nærmest på rekke

Gammelt Testamentet på kinesisk, en av de mange fremmedspråklige biblene i samlingen.

Chinese translation of the Old Testament. It is just one of the many foreign-language Bibles in the collection.

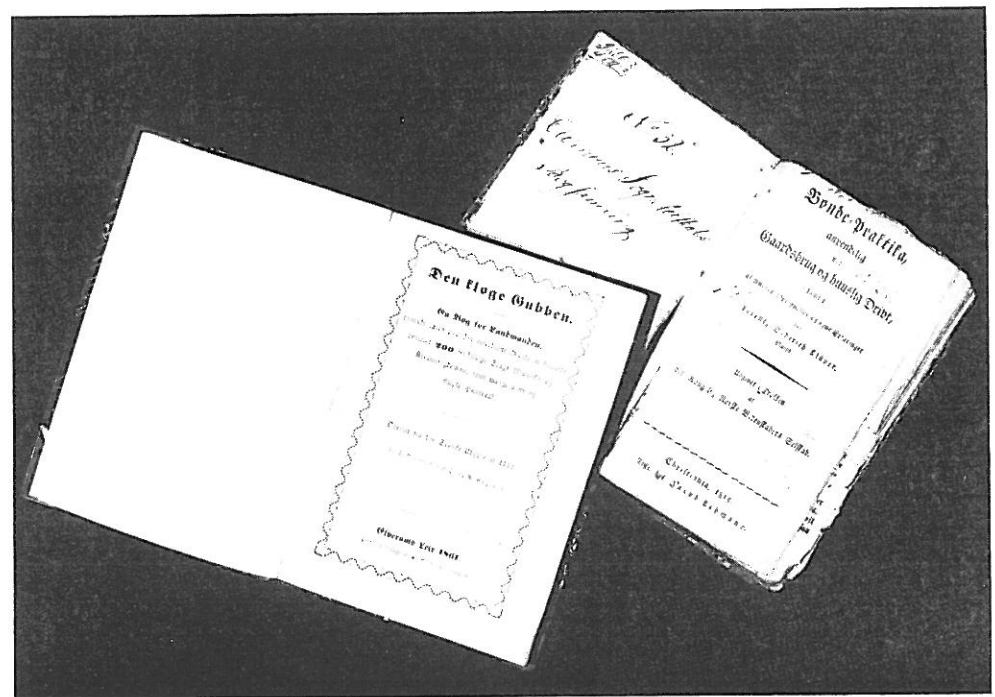

«Nylænde», det første norske kvinnesakstidsskrift, utgitt i tida 1887—1927. Aasta Hansteen var ivrig kvinnesakskvinne, og gav ut flere skrifter. Denne kom ut på eget forlag i 1878.

«Nylænde», the first periodical supporting women's rights, which was published from 1887 to 1927. Aasta Hansteen's «Kvinden skabt i Guds Billede» («Woman Created in God's Image»), published in 1878. She had to pay for the printing of the book herself. Aasta Hansteen was a fervent advocate of women's rights, and published several treatises on the subject.

og rad i hyllene. En rask og noe ufullstendig opptelling gir en indikasjon på dette: Bjørnson 24 førsteutgaver, Ibsen 17, Jonas Lie 20, Wergeland 19, Garborg 7, Kielland 7, Edvard Storm 6, Jørgen Moe 4, Camilla Collett 3, Jens Zetlitz 3, Vinje 3, J. N. Bruun 1. Holberg har flere førsteutgaver, Oehenschläger likeså. Førsteutgaven av Oehenschlägers Fosterbrødrene er en kuriositet. Erslew forfatterleksikon opplyser at det her ble gjort en forandring i pagineringen, men at dette ikke ble foretatt med alle eksemplarene, og at det også ble solgt noen med den opprinnelige pagineringen. Væringsaasens samling kan her by på *begge*

disse utgavene. Det er morsomt at folkelige norske forfattere som Rudolf Muus og Jon Flatabø også er kommet med i skjønnlitteraturen, dog er det her snakk om enkelte bøker, så representativt er utvalget av folkelesning ikke. Vi finner flere av H. C. Andersens skrifter, flere brev til og fra ham, to tidligere ukjente manuskripter og flere dedikasjonseksemplarer av bøkene hans. Musikaliene er nærmest et stebarn i Væringsaasens samling. De er ofret relativt liten oppmerksomhet opp gjennom åra, og det er også langt fram før Glomdalsmuseet vil få kapasitet til å bearbeide stoffet der. Notene ble grovordnet i 1957, men siden er intet gjort.

«Den kloge Gubben» var den første boka som ble trykt i Elverum Leir i 1861 av P. C. H. Østhagen.

«Bondepraktika — —», håndbok i jordbruk, av Diderik Lorentz Klüver, utgitt av Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab i 1815.

«Den kloge Gubben» («The Wise Old Man») was the first book to be printed in Elverum in 1861. The printer was F.C.H. Østhagen. «Bondepraktika — —» a handbook of agriculture by Diderik Lorentz Klüver, published by the Royal Norwegian Scientific Association in 1815.

Inntrykket var den gang at notesamlinga var nokså tilfeldig sammensatt. mange verker var ufullstendige, kvartetter med bare to stemmer osv. Det fantes lite norsk musikk, og ikke en melodi fra Østerdalen. Sjølsagt ble det også funnet verdifulle ting, og samlinga ville sikkert blitt et godt fundament i et musikkbibliotek.

Leilighetstrykkene og skillingsvisene kjøpte Væringsaasen under ett. De var da allerede lagt i kassetter og ordnet etter emne. Mange av sangene er fra private selskaper, brylluper, konfirmasjoner, foreningsmøter og har liten interesse i dag. Det er skillingsvisene som gjør denne samlinga morsom. De eldste er

helt fra 1700-tallet. Mesteparten av dem er danske, men det er også et hundretalls norske, f. eks. en sørgelig historie om «Gammel Eriks Reise til Grundset-Marked», trykt på Hamar i 1855. Personlig har jeg konsentrert meg om forbrytervisene. Her er det beskrevet mange gruppvekkende mord, og mange forherdede forbryteres sørgelige endeligt. Faktisk gir disse visene en god oversikt over alle de store mordsakene i Danmark på 1800-tallet. Ordner man dem kronologisk gir de et interessant innblikk i dansk kriminalhistorie, sett fra en uvanlig synsvinkel. De ca. 3000 skillingsvisene er delt inn i disse hovedgruppene: bondeviser, sjø-

1. utgave av Tandbergs lærebok i bygningslære. Brukt i undervisningen ved enkelte landbruks-skoler helt fram til 1930-åra.

First edition of Tandberg's text book of building construction. This book was still in use in some agricultural colleges in the 1930s.

«Trolldskab», førsteutgave av Kittelsens tegninger fra Lofoten i 1880-åra, med bl. a. «Draugen» og «Nøkken».

«Trolldskab». A first edition of Th. Kittelsen's drawings from the Lofoten Islands in the 1880s. The book contains two very famous drawings: «Draugen» («The Sea Monster») and «Nøkken» («The Water Sprite»).

mannsviser, soldatviser, forbryterviser, aktuelle hendelser/historiske viser og humoristiske viser. Fra den siste kategorien finner vi følgende underfundige tittel: Den nyeste Vise om Manden i Christenbernikovstræde, som til sin Kones store Sorg skar Øret, Tungen, Haanden og «noget Andet» af. Visa bygger på en sann hendelse. En stor del av visene er utkommet på Julius Strandbergs forlag. Det er naturlig, i og med at Strandberg var Danmarks suverent største produsent av visetrykk, og enkelte år kunne selge opp mot en halv million eksemplarer. Kartsamlinga er interessant. Det er mest utrykte kart fra områdene rundt

Elverum. Det dreier seg om ca 100 kart som Væringsaasen fikk laget på bestilling i forbindelse med hans næringsdrift. En del andre kart er av forskjellige kategorier, trykte geografiske kart over forskjellige deler av Norge og noen historiske kart. Et kjempedigert atlas inneholder spesielle ting. Innholdsfortegnelsen er håndskrevet og det står ikke noe om når kartene er blitt bundet sammen. Det er 59 kart fra tidsrommet 1776—1806. De er trykt, men håndkolorert og er over alle verdensdeler. 10 kart er danske amtskart utgitt av De Kongelige Videnskabs Selskab. 2 er over Norge og er tegnet av C. I. Pontoppidan.

J. F. Büchlers Bøsehandel, store Regnegade Nr. 17 i Stuen (ved Gotbergs-gaden) faaer endvidere:

Den tapre Pandfodt.
Ladadta.
Den spragtelige Politihistorie i Marhuus
Ivorskallen.
Til Hende.
Danmarks Sorg og Ulykke.
Ophøvs i Underverdenen.
Kærlighedsbøden, paa den bekjendte Melodi Singebudet.
Har jeg blot Retter i Aften.
Sørgereise om Barnemorderissen.
Tidrif Ulsen i Galdetten.
Den nye Theater-Bis.
We're Swendsen.
Den gule Chimser.
Fris og Billeminne.
Gymnast, den fulldødsige og paalidelige Dremme-
og Planelbog samt Fortælling over Ludo Strøds Dage.
Kærlighedsloven samt Lyndeloven.
Reisebog for Offende, m. m.
Desuden flere Hundrede forskjellige Viser, luffede Sange
og Afskeder. Panslende, faavel her, som paa Landet,
erholde betændelig Kabat.

Baronen i Klædeskabet,

eller:

Hvorledes Manden opdager sin Kones
Troffel.

af J. Borch.

Pris 1 Skilling.

Ajshenken.

faaer i J. F. Büchlers & Commisshandelen, N. Regnegade 17.
Trykt hos S. O. Brill.

Ei av de ca. 3000 skillingsvisene i samlinga, denne fra gruppa humoristiske viser.

One of the approximately 3,000 popular ballads in Væringsaasen's collection. This one is a humorous ballad.

Ukatalogiserte bøker

Det bør sies noen ord om de ca. 3000 ukatalogiserte bind som gjenstår før hele boksamlinga er ferdig registrert. Et blikk i hyllene viser at her er litt av hvert innen mange fagområder. De største enkeltgruppene er kanskje juridisk og teologisk litteratur. Interessante er anslagsvis 100 manuskripter. Her er forelesningsreferater fra slutten av 1700 tallet til begynnelsen av 1800, dikt og visebøker. Av enkeltverker kan nevnes en kommentar til Korinther-

brevet skrevet av Nicolai Wergeland, «Den munttlige eller skriftlige Procedure», et lystspill av C. M. Falsen, «Idyl» av Lyder Sagen og en prolog til Bergens Privattheater fra 1833. Det har vært stilt forventninger til denne «ukjente» delen av Væringsaasens samling, men stort sett ser det ut til at sjeldne ting allerede er silt ut, mye overlapper nok også det som allerede er registrert, og jeg tror ikke det er grunn til å vente seg for mange bibliofile overraskelser.

Vurdering av samlinga

Væringsaasen var som sagt glødende nasjonalist med sterk interesse for norsk kulturhistorie, og generelt sett kan vi si at alle emner med norsk eller nordisk tilknytning er godt dekket. Slik blir f. eks. nordisk språkvitenskap ei solid gruppe, men går vi til tysk språkvitenskap (eller et annet språk), blir det straks mange generelle verker, lærebøker og overlappende litteratur. Det er klart at biblioteket også vil gi god dekning innen mange emner bare i kraft av sin størrelse mer enn sitt kresne utvalg. Litteraturmengden er stor, men dermed er det også en del likegyldig og foreldet litteratur. Det har kanskje vært en tendens til å vurdere Væringsaasen enten som en bevisst boksamler eller som det helt motsatte. Jeg regner et både og som en mer dekkende karakteristikk. At Væringsaasen kunne miste oversikten over det han hadde er sikkert, særlig fordi han ikke registrerte bøkene. Dette har ført til mange dubletter, 6000—8000 ble solgt på auksjon etter hans død, omtrent like mange står igjen.

Bruksverdi idag

Væringsaasen ønsket at boksamlinga skulle bli til gagn for bygda, men lokalbefolkninga idag har trolig mindre interesse av dette tilbudet. Dessverre er det ingen tilvekst etter Væringsaasens død i 1917, og vårt århundres publikasjoner mangler derfor nesten helt. Dermed begrenses dessverre verdien også som et alminnelig forskningsbibliotek. Væringsaasens samling bør derfor i første rekke vurderes som et supplement til forskningsbibliotekene i Norge, i noen tilfelle også i Norden. Glomdalsmuseet vil yte fjernlånsservice og stille en stor lesesal til disposisjon for dem som besøker museet. Dette tilbudet gjelder sjølsagt også Elverums innbyggere. Det er

naturlig å knytte kontakt med flere av skolene som befinner seg på stedet. Museet har også kontakt med folkebiblioteket. Det har tidligere hatt samlinga i sitt magasin, og personalet veit således godt hva den inneholder. I det daglige museumsarbeidet har samlinga vist seg nyttig ved mange anledninger, sjøl om det også har hendt at man ikke har funnet noe brukbart.

Fordi andre fag- og forskningsbiblioteker ligger langt fra Elverum, har det vært nødvendig med en eller annen form for spredning av katalogen. Riksbibliotekjenesten har funnet samlinga så interessant at den har bekostet mikrofilming av katalogens alfabetiske del. Kopier av denne filmen selges til sjølkost. Om bruksverdien av biblioteket uttaler forøvrig Riksbibliotekjenesten i en rapport etter sin befaring: «Helge Væringsaasens boksamling er et stort og sjeldent bibliotek. Verdien av det bygger først og fremst på det tilskudd det kan gi til vårt lands faglige og vitenskapelige biblioteksamlinger» (Munthe, G.: Helge Væringsaasens boksamling, PM. 1977, s. 7).

Glomdalsmuseet er idag i ferd med å bygge opp et allsidig og godt bibliotektilbud, der Væringsaasens samling inngår som et solid fundament i biblioteket. Det er å håpe at dette tilbudet vil bli benyttet av flere enn museets egne ansatte. Væringsaasen var en uvanlig mann, og boksamlinga er et ruvende monument over hans samlervirksomhet. Det ville være gledelig om samlinga nå kunne få den utnyttelse og oppmerksomhet den fortjener, og at den vil bli en kilde til «Aand», om enn det skjer på en litt annen måte enn kanskje Væringsaasen sjøl hadde tenkt.

Note:

En fyldigere artikkel er trykt i «Nordisk tidskrift för bok- och bibliotekväsen».

Summary.

Helge Væringsaasen (1836—1917) had one of Norway's largest private collections of books, which, after his death, consisted of some 60,000 volumes. His heirs presented the collection to the Elverum District Council, which had the books registered and catalogued by experienced librarians. In 1977 the collection was deposited in its entirety in the Glomdal Museum.

Væringsaasen's humanistic and cultural interests stretched over a wide spectrum. Those interests sprang from the philosophy which lay behind that unique Nordic institution, the people's high school. Væringsaasen had in his time studied at Norway's first people's high school at Hamar.

In spite of the fact that he had been born into a very wealthy forest-owning family, and that he was himself a big landowner and industrialist, Væringsaasen was — in the context of his time — a political radical. He believed, for example, that company employees should have a share of the profits, and he was interested in the co-operative philosophy. Some of his ideas in this respect were obtained from reading early English literature on the topic. Væringsaasen's collection clearly shows the direction of his interests. A perusal of old catalogues from second-hand bookshops in Copenhagen will reveal that Væringsaasen systematically purchased books within the following categories: Nordic languages and history, Nordic archeology, social science, art (especially industrial art), theology, medicine, and agriculture. He also purchased old works on the subject of topography.

A large part of the literature section consists of Norwegian and Nordic authors. There are also many rare books, including a good many incunabula (books printed before 1500), a medieval handwritten book, and several medieval fragments. Miscellaneous it-

ems comprise, among other things, old music scores, old maps, a series of original texts on local and national history, and signed copies of Hans Christian Andersen's works.

The museum hopes that as the existence of the collection becomes more widely known, it will be much more widely utilized in research. There is now a full-time librarian to supervise the collection and assist users.